

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Inovācijas LAP 2014-2020

Lauku attīstības novērtēšanas daļas pētnieki
AREI, Bioekonomikas nodaļa,

2/23/2021

Saturs

1. Inovācijas un to kategorizēšana.
2. Kopējais vērtējums par LAP 2014-2020 projektiem ar atzīmi - inovatīvs
3. Sadarbības projektu izvērtējums
4. LEADER pasākumi ar atzīmi – inovatīvs
5. Secinājumi
6. Ieteikumi

Inovāciju iedalījums

3

Kategorija	Izgdrojums
	Pārņemšana
Līmenis	Neliela
	Saglabājoša
	Radikāla
	Pārraujoša
Veids	Binzesa modelis un organizācija
	Produkti
	Procesi un tehnoloģijas
	Mārketings un serviss
	Sociālā
	Vide un klimats

Pētījuma process

- Tika vērtēti LAP 2014-2020 pasākumu projekti, kuros ir ieviestas inovācijas vai inovatīvi risinājumi saskaņā ar atzīmi LAD datu bāzē.
- Novērtēti pasākumi M04, M06, M16 un M19 - pasākumi, kuros inovācija ir izvirzīta kā mērķis vai pasākums paredz atbalstīt projektus, kuros var tikt ieviestas dažāda mēroga inovācijas vai inovatīvi risinājumi, tajā skaitā uzņēmuma līmenī.
- Izvērtēti 14,2 tūkst. projektu, kuru statuss sadalās šādi: slēgti (t.i. pabeigta uzraudzība) 8%, sākta uzraudzība (t.i. pabeigts projekts) 66%, apstiprināti 25%, reģistrēti vai atvērti labošanai 1%.
- Daļēji strukturētas intervijas un fokusgrupas ar M16.1. un M16.2. ieviesējiem un projektu pieteicējiem (27 respondenti).
- 24 VRG aptauja par inovatīvo projektu ieviešanu LEADER pasākumos (M19).

Konsultāciju un apmācību pasākumi (M01 un M02) vērtējumā nav iekļauti, jo zināšanu pārneses pakalpojumi var veicināt inovāciju ieviešanu, tomēr paši par sevi nav uzskatāmi par inovāciju.

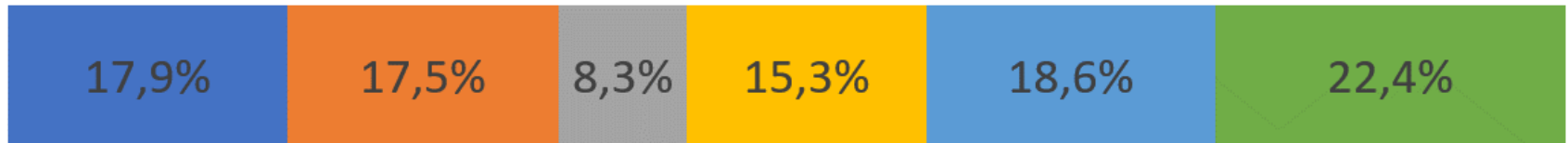
Izpildes termiņi un COVI-19 ietekmēja iespēju tikties ar projektu ieviesējiem klātienē un veikt gadījumu izpēti.

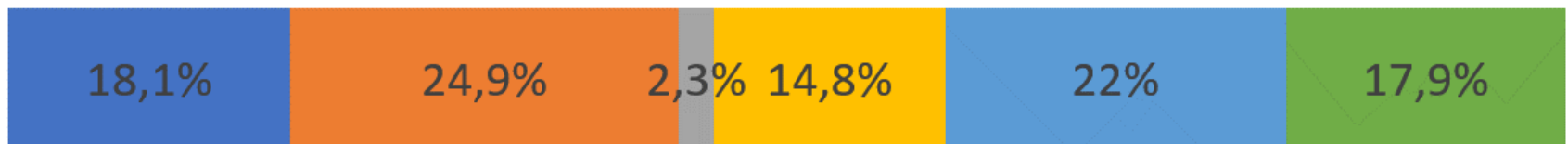
Projektu ar inovāciju elementiem reģionālais dalījums

5

Publiskais
finansējums

Projektu
skaits

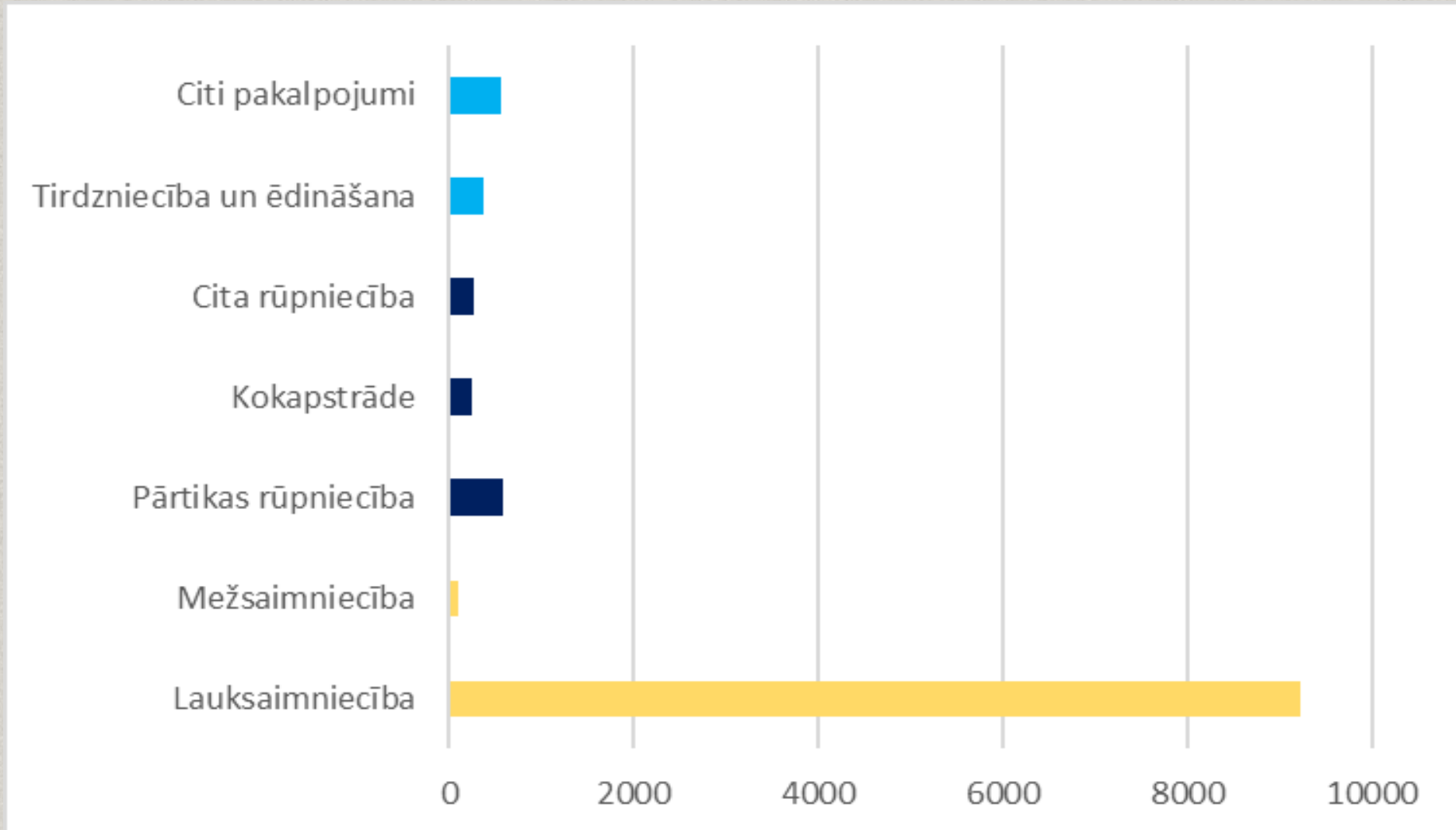
0% 20% 40% 60% 80% 100%

■ Kurzeme ■ Latgale ■ Rīga ■ Pierīga ■ Vidzeme ■ Zemgale

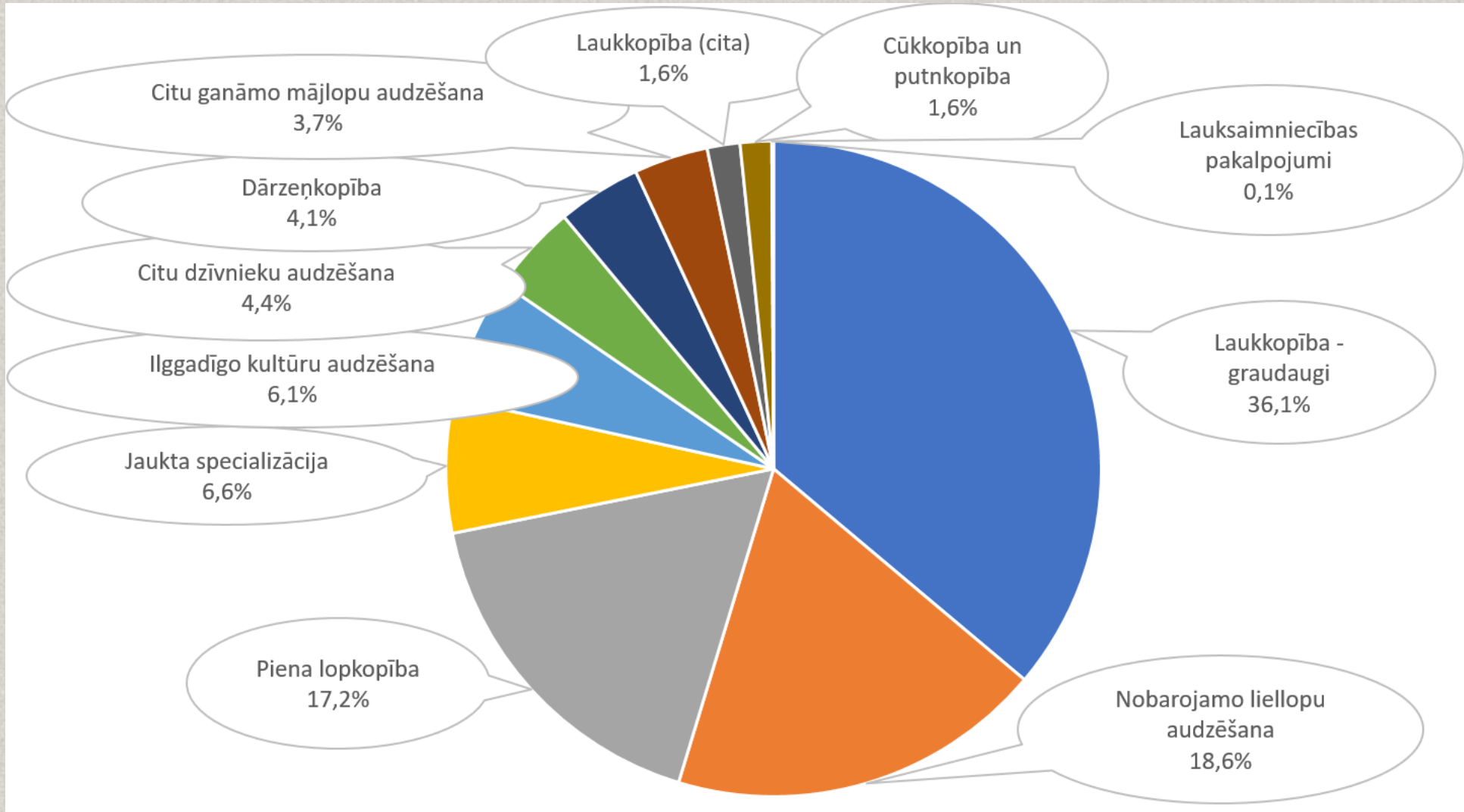
Projektu ar inovāciju elementiem dalījums pa nozarēm (skaits)

6

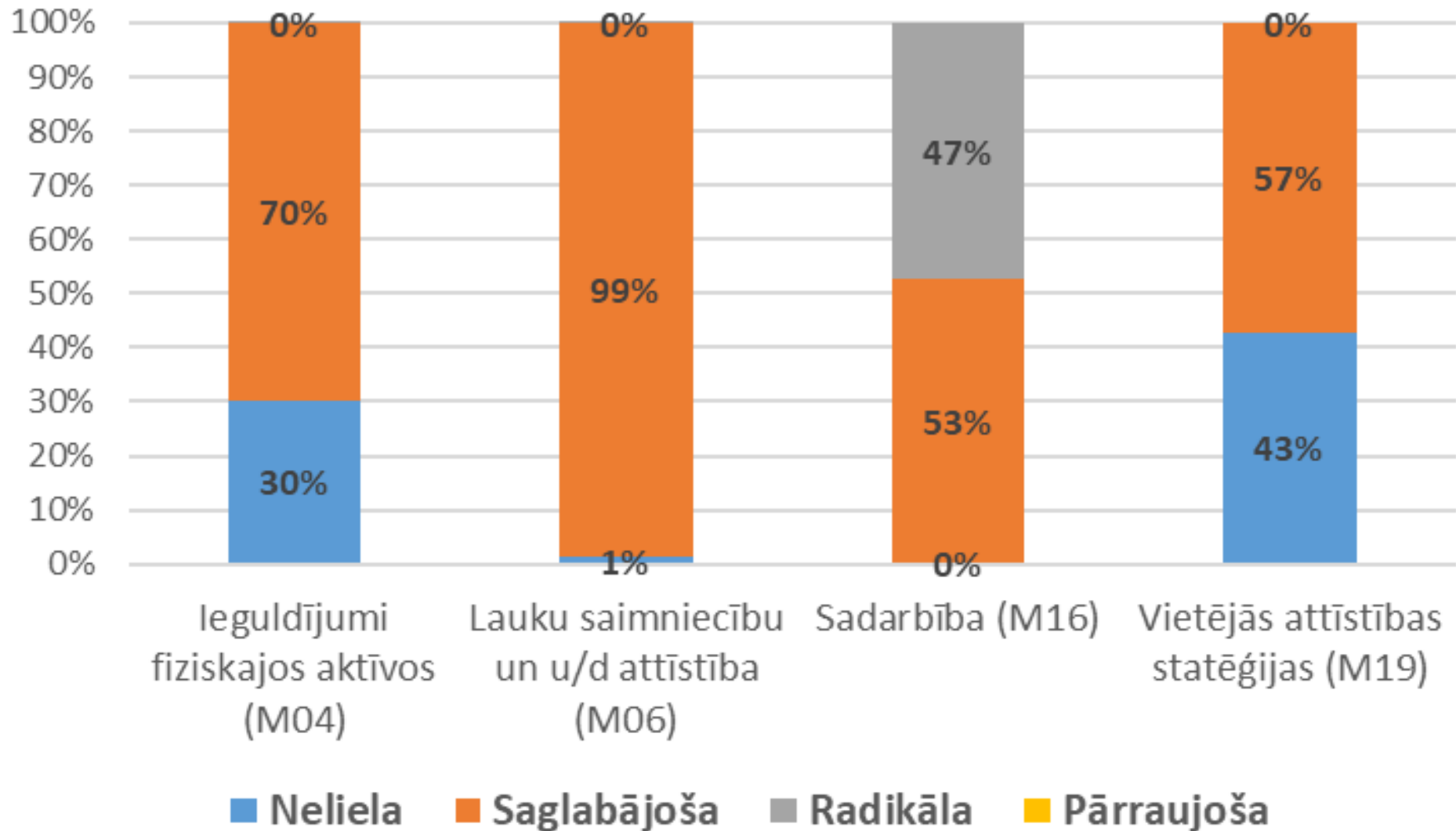

Lauksaimniecības nozarē ieviesto projektu skaita dalījums pa specializācijas veidiem (%)

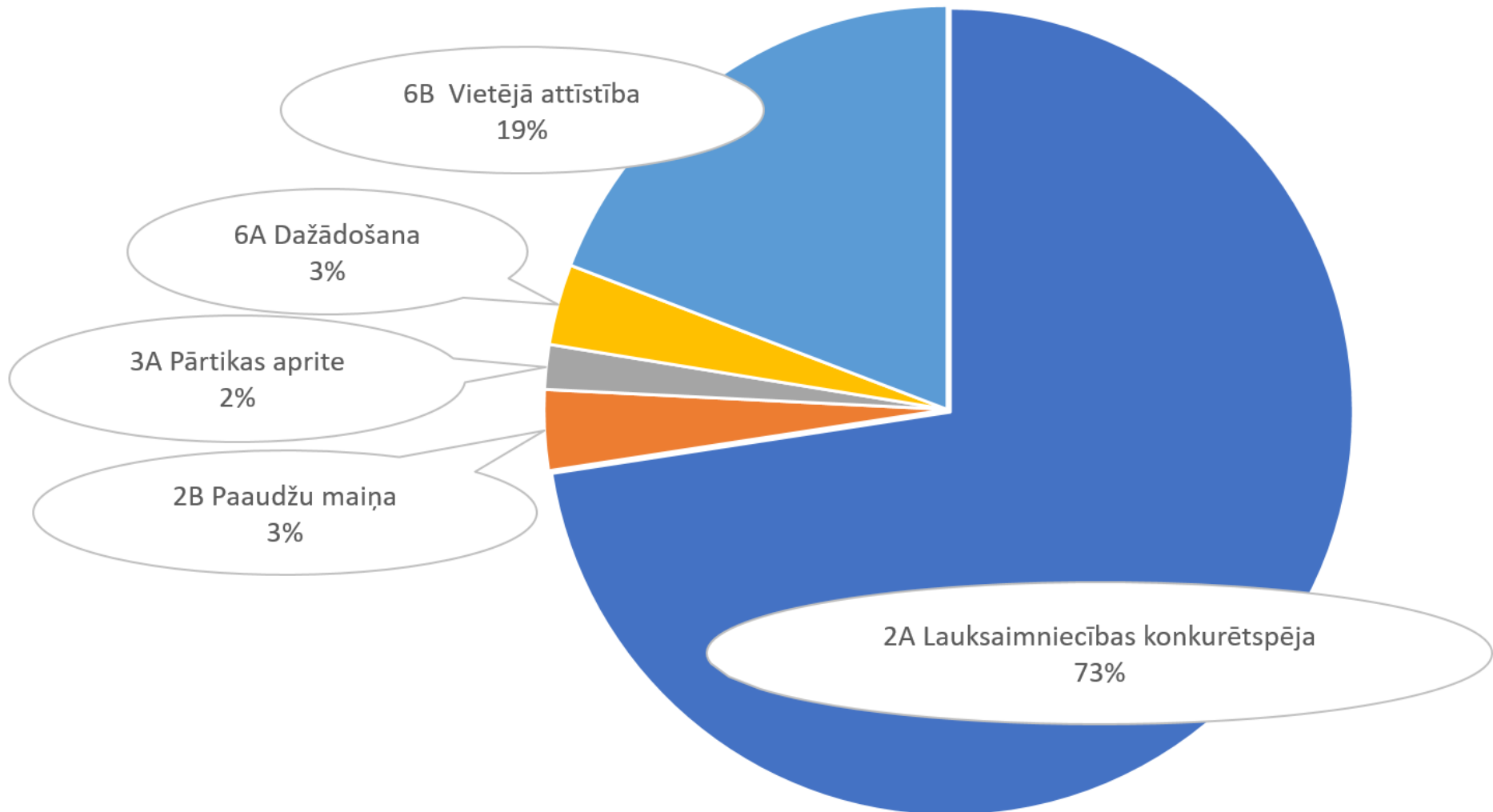

Projektu dalījums pasākumos pēc inovāciju līmeņa (%)

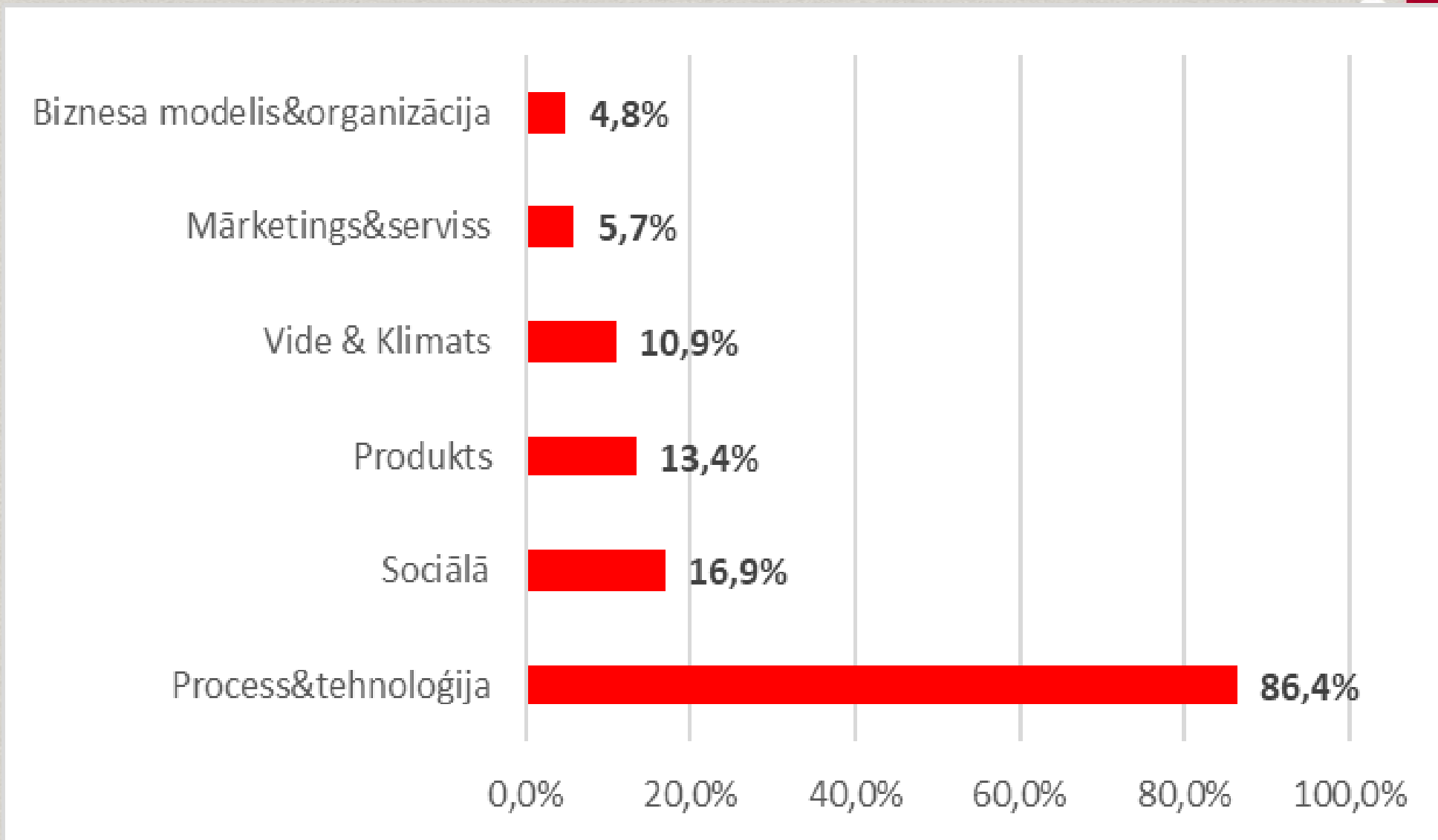
Saglabājošās inovācijas projektu dalījums pa LAP 2014-2020 mērķa virzieniem (%)

Projekti dalījumā pēc inovāciju veida (%)

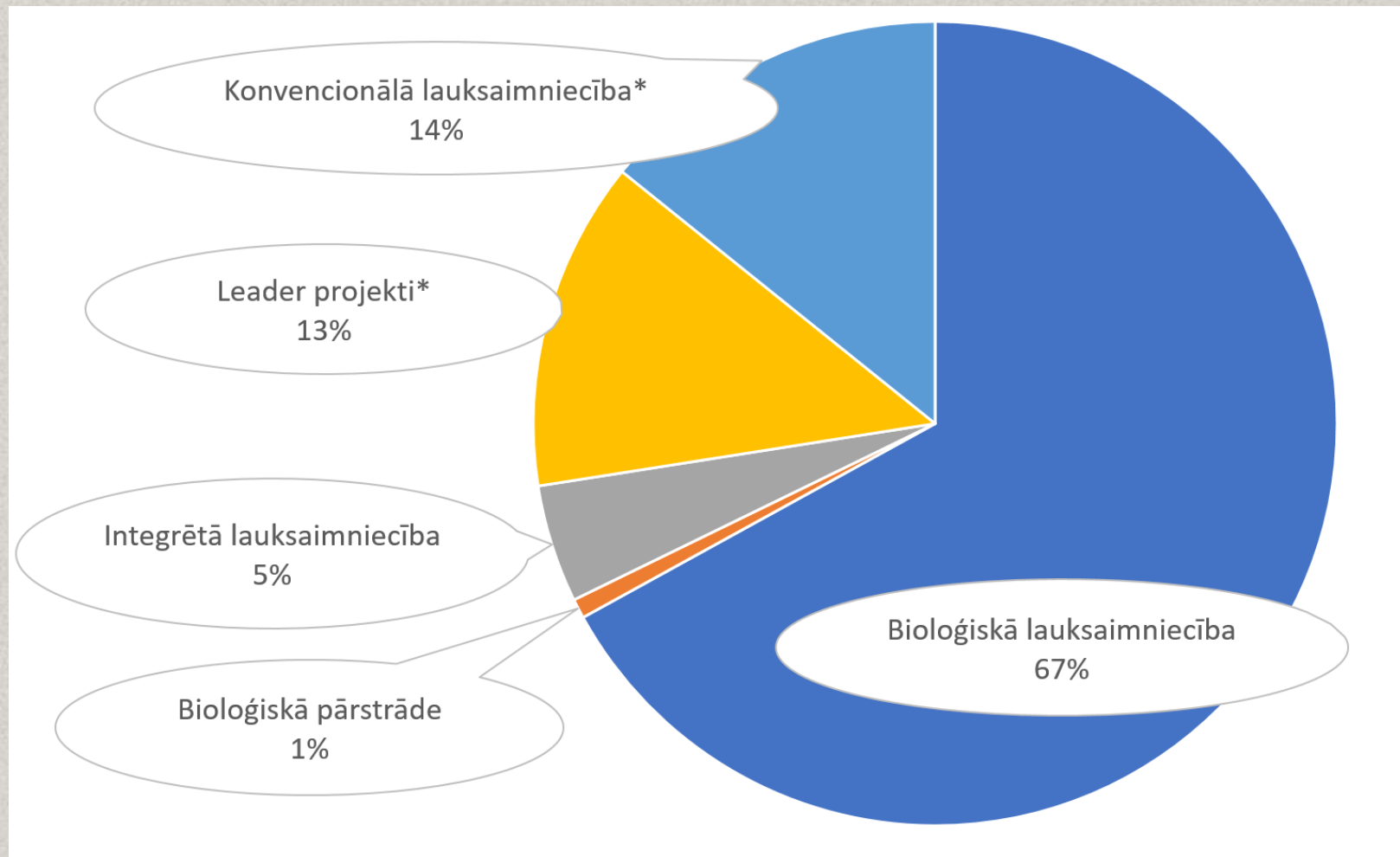
10

“Zaļā kursa” projekti

(% no kopskaita)

* Projekti ar norādītu pozitīvu ietekmi uz vidi vai klimata izmaiņām

Sadarbības pasākumā (M16) atbalstīto projektu norādītie mērķa virzieni

Lauku saimniecību dzīvotspējas un visu lauksaimniecības veidu konkurētspējas uzlabošana visos reģionos un inovatīvas saimniecību tehnoloģijas un ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu veicināšana, īpaši uzlabojot visu lauku saimniecību ekonomiskos rādītājus un veicinot lauku saimniecību pārstrukturēšanu un modernizēšanu, jo īpaši, lai pastiprinātu dalību tirgū un virzību uz tirgu, kā arī lai veicinātu lauksaimnieciskās darbības dažādošanu [2A]

Zināšanu pārmese un inovāciju veicināšana lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos

Pārtikas preču aprites organizēšana, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādes un tirdzniecības veicināšana, dzīvnieku labturības un riska pārvaldības veicināšana lauksaimniecībā, īpaši uzlabojot primāro ražotāju konkurētspēju, to labāk integrējot lauksaimniecības pārtikas aprītē, izmantojot kvalitātes shēmas, piešķirot papildu vērtību lauksaimniecības produktiem, veicinot noieta vietējos tirgos un izmantojot īsas piegādes ķēdes, ražotāju grupas un organizācijas un starpnozaru organizācijas [3A]

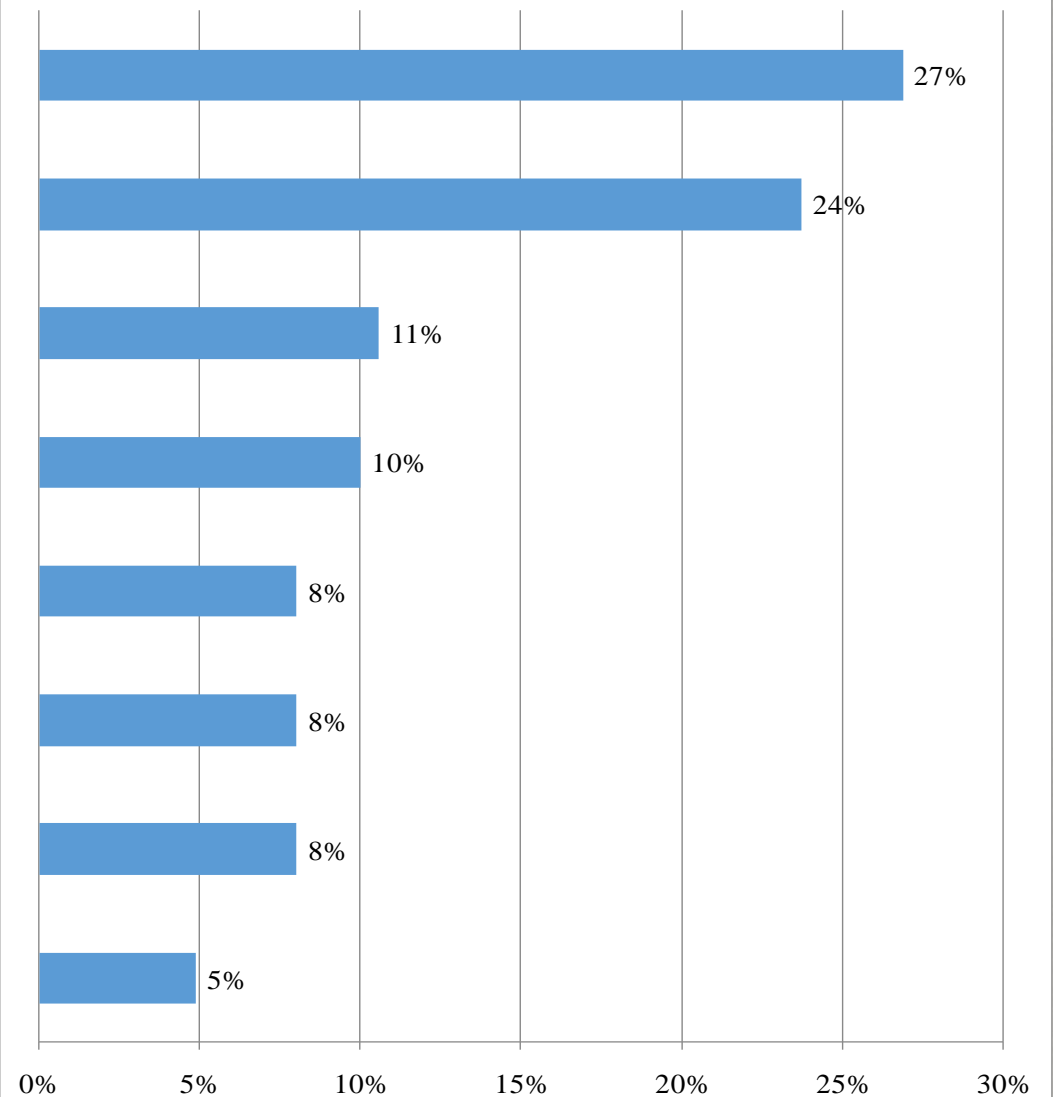
Ar lauksaimniecību un mežsaimniecību saistītas ekosistēmas atjaunošana, saglabāšana un uzlabošana

Veicinot oglekļa uzglabāšanu un piesaisti lauksaimniecībā un mežsaimniecībā

Samazinot siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas lauksaimniecībā

Palielinot enerģijas izmantošanas efektivitāti lauksaimniecībā un pārtikas pārstrādē

Sekmējot atjaunojamo energoresursu, blakusproduktu, atkritumu, atlieku un citu nepārtikas izejvielu piegādi un izmantošanu bioekonomikas vajadzībām

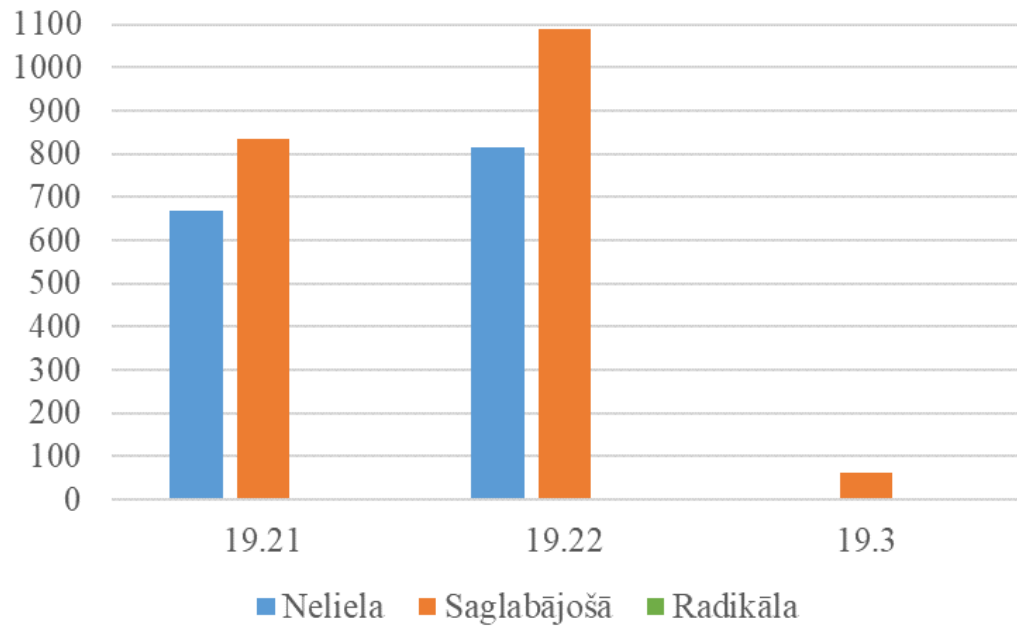
Apakšpasākumu M16.1 un M16.2 ieviešana

13

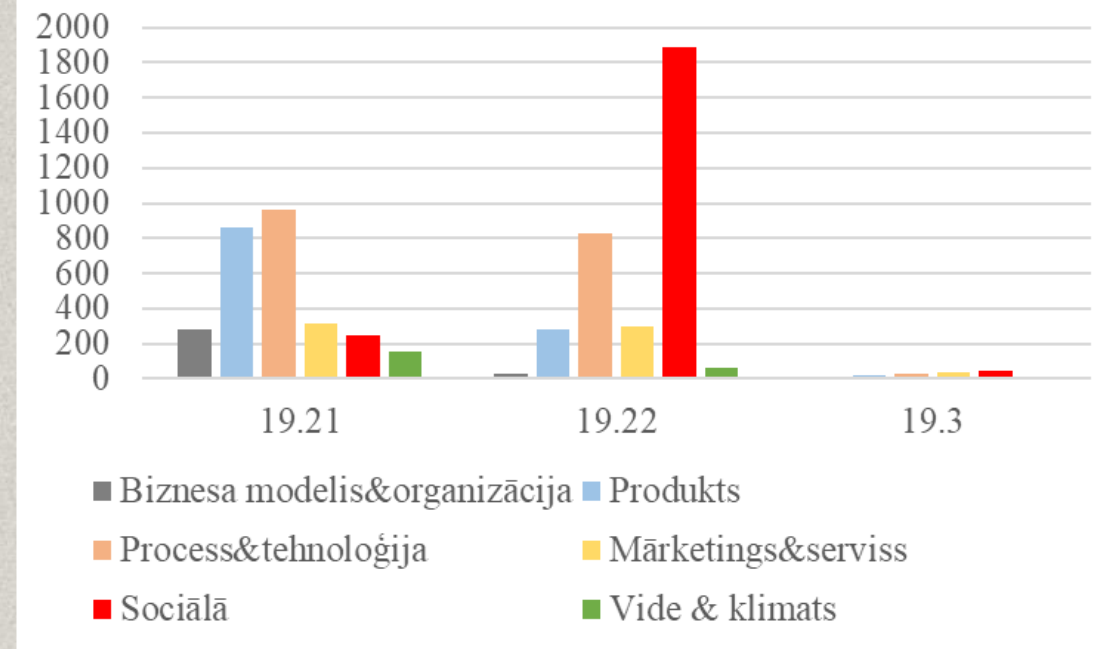
- Projektu pretendentu interesi dalībai pasākumā rada galvenokārt situācija attiecīgajā nozarē, par mērķi izvirzot finanšu resursu efektīvāku izmantošanu nākotnē, kā arī iespēja saņemt zinātnieku ieguldījumu uzņēmējiem interesējošos jautājumos.
- Jaunu, eksperimentālu produktu ieviešanai nepieciešami papildu resursi, tādējādi ar pasākuma palīdzību tiek veiktas inovācijas, kuras citos apstākļos, iespējams, vispār netiktu radītas.
- M16 ietvaros ir veikti daudzi eksperimenti un testi un iegūta būtiska pieredze, kas ļauj jau daudz detalizētāk paskatīties uz savu darbību un būtiski palielina zināšanu pārnesi no teorijas uz praksi.
- Projektu ieviesējiem pasākuma nosacījumi ir skaidri un lielākoties izpildāmi, tomēr pasākuma ieviešanu sekmētu dažu nosacījumu izmaiņas MK noteikumos Nr.222 (25.04.2017). Būtiskākās izmaiņas:
 - Paredzēt lielāku avansa maksājums projekta ieviešanai, novēršot problēmas uzņēmēja un pētnieciskās organizācijas naudas plūsmā, priekšfinansējot aktivitātes un iesaldējot apgrozāmos līdzekļus,
 - palielināt atalgojuma likmes projektā iesaistītajiem - šobrīd noteiktā likme (11 EUR/h sadarbības partneriem un 18 EUR/h vadošajam partnerim) ir darba tirgū nekonkurētspējīga un liegusi nozares ekspertu piesaisti vairākiem projektiem.
- Pasākuma turpināšana vairo gan zinātnisko rezultātu apjomu, gan pētnieku kapacitātes palielināšanos, gan uzņēmēju zināšanu un gatavību iesaistīties inovatīvu ideju pētniecībā un pārņemšanā ikdienas saimnieciskajā darbībā.
- ZM un LAD pārstāvji pozitīvi vērtē aizvien augošo projektu pretendentu interesi par inovāciju projektu iespējām, kā arī sekmīgo projektu ieviešanu un sasniegtos rezultātus.
- Pasākuma ieviesēji pozitīvi vērtē LAD administratīvo atbalstu projektu ieviešanā, tomēr norāda uz nekonsekvenci projekta uzraudzības prasībās, kas atkarīgs no projekta uzraugošā pārstāvja. Aicina veikt tehniskus uzlabojumus EDS sistēmā, lai atvieglotu projekta dokumentācijas iesniegšanu.

M19 LEADER projekti dalījumā pa inovāciju līmeņiem un veidiem (projektu skaits)

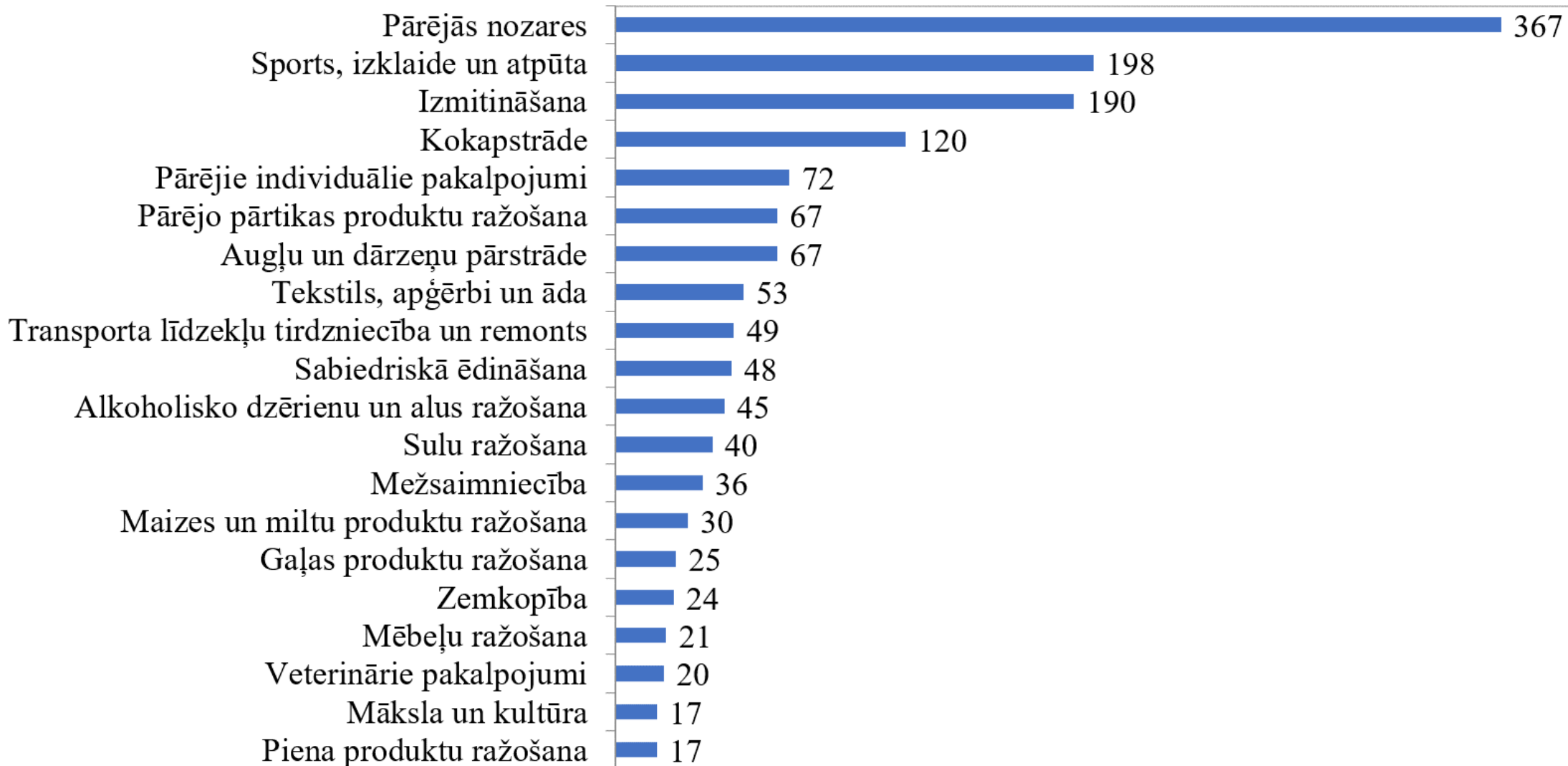
Dalījums pēc līmeņa

Dalījums pēc veida

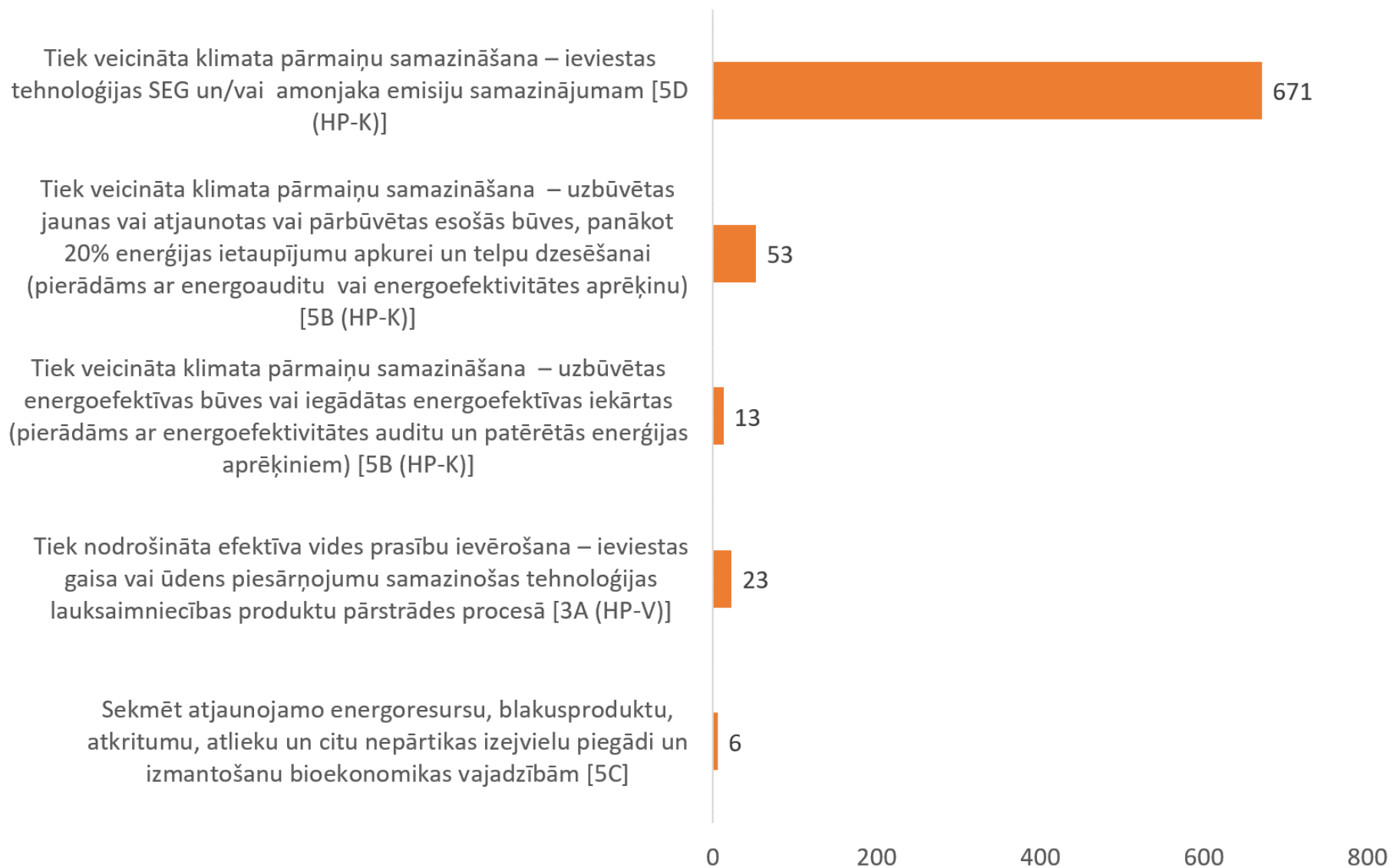
Inovāciju projektu skaits dalījumā pēc nozarēm un apakšnozarēm 19.21. aktivitātē (NACE klasifikācija)

M04 inovatīvo projektu skaits dalījumā pa mērķu virzieniem sasiņībā ar vidi un klimatu

16

Secinājumi

17

- LAP 2014-2020 pasākumu atbalsta saņēmēji ir aktīvi pielietojuši **inovatīvus risinājumus, it īpaši saimniecību līmenī.**
- **Nozaru** skatījumā vislielākais inovatīvu projektu skaits ir **lauksaimniecībā**, nozīmīgs skaits ir arī pārtikas rūpniecībā, izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu, izklaides un atpūtas nozarēs, kā arī kokapstrādē.
- Visvairāk pielietotais **inovāciju veids** ir **procesu un tehnoloģiju** inovācijas. Sociālās, produktu, vides & klimata inovācijas ir ievērojami mazāk, bet vismazāk inovācijas ieviestas mārketingā un biznesa organizācijā.
- Inovācijas, kas saistītas ar **“zaļā kursa”** uzstādījumiem:
 - gandrīz trešdaļa no lauku saimniecību projektiem tiek realizēti bioloģiskajā vai integrētajā lauksaimniecībā.
 - daļa realizēti konvencionālajās lauku saimniecībās vai LEADER pasākumā, kur ir norādīta pozitīva ietekme uz klimata pārmaiņu mazināšanu.
 - faktiskā projektu ietekme uz “zaļā kursa” mērķiem vērtējama kā ļoti atšķirīga.
- Trūkst **kopīgas informācijas platformas** par inovāciju jautājumiem, tehnoloģiju brokeriem, ideju uzkrāšanas vietas.

Secinājumi M16 «Sadarbība»

- M16 sniedz nozīmīgu ieguldījumu inovāciju ieviešanai, palielinot potenciālu inovatīvu un eksportspējīgu ideju īstenošanai un uzņēmējdarbības attīstībai.
- Inovāciju projektus iniciē gan uzņēmēji, gan pētnieki, un abos gadījumos tiek sasniegts pasākuma mērķis un labumu gūst gan projektā iesaistītie, gan nozares pārstāvji.
- Pētnieka zināšanas un pieredze ir nozīmīgs faktors sekmīgai inovāciju izpētei un ieviešanai.
- M16 sekmējis sadarbību, zināšanu un ideju apmaiņu starp zinātniekiem un uzņēmējiem. Vislielākais ieguvums ir iespēja uzņēmējiem pārbaudīt un pilnveidot idejas, atrisināt problēmas, izstrādāt jaunas metodes, radīt jaunus produktus.
- Nozīmīgs ieguvums ir iegūto pētījumu rezultātu publiskā pieejamība.
- Projektu ietvaros veidojas papildu tēmas/jautājumi, kurus nepieciešams analizēt turpmāk.
- M16.2 projektos priekšfinansējuma trūkuma dēļ zinātniskajām institūcijām un saimniecībām nākas iesaldēt apgrozāmos līdzekļus uz 3-9 mēnešiem, kas ne vienmēr ir iespējams.
- LAD projektu uzraugošo darbinieku prasības projektu ieviesējiem, iesniedzot atskaites, atšķiras un nav viennozīmīgas.

Secinājumi M19 LEADER

19

- Inovāciju definēšana M19 LEADER ir VRG atbildība, kas veido atšķirīgu skatījumu projektu iesniedzējiem, VRG, vērtētājiem.
- M19 iesaistītajiem trūkst zināšanu un izpratnes par inovācijām, kas apgrūtina horizontālā mērķa sasniegšanu šajā pasākumā.
- LEADER inovācijas ir lokālas, ar lielu sociālu ietekmi (sociālās inovācijas) un kopumā zemu inovāciju līmeni (nelielas, saglabājošas), kas orientētas uz inovāciju pārņemšanu.
- LAP un arī valstī nav izveidota vienota inovāciju raksturojošo rādītāju kopa.

Ieteikumi

- Svarīgi sekmēt **inovāciju pārņemšanu** lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā. Projektu vērtēšanā tad būtu jāparedz papildu punkti tiem projektu pieteikumiem, kuros paredz ieguldījumus konkurētspējas paaugstināšanai, kā arī lauku uzņēmējdarbības veicināšanā (pašreizējie M04 un M06 pasākumi), un paredz šādu pārņemšanu.
- Ja ir vēlme dažādot inovācijas pēc to **veida** (biznesa modeļa un organizācijas, procesu un tehnoloģiju, produktu, mārketinga un klientu servisa, sociālā, vides un klimata), tad projektu vērtēšanā jāparedz papildu punkti attiecīgā veida inovācijām.
- Vēlams paplašināt inovāciju sapratni, paredzot kritērijos lielāku lomu sociālajām inovācijām, papildinot to ar apmācībām par tām. Īpaši tas attiecas uz LEADER projektiem un atbalstam maziem uzņēmējiem.
- Ar Zaļo kursu saistīto projektu rezultātu novērtēšanai nepieciešams veikt atsevišķu pētījumu, precīzi nedefinējot uzdevumus.
- Veidot inovāciju un vajadzību bankas, ideju apmaiņas platformas, kur tiktu uzkrātas gan vajadzības, gan rastie risinājumi un labās prakses pieredze.

Ieteikumi M16 «Sadarbība»

21

- M16 noteikti turpināms un vēl lielākā mērogā, pārdomājot atsevišķas izmaiņas, kas saistāmas ar avansa maksājumu lielumu, likmēm, specifiskiem iepirkumiem, ņemot vērā situāciju attiecīgajā sektorā.
- M16 pasākuma realizācijā turpināt iesaistīt zinātniekus (izņēmums var būt IT joma).
- Rast risinājumu gadījumos, kad M16 esošā projekta ietvaros rodas nepieciešamība plašākai izpētei, kas resursu ziņā (gan laika, gan finanšu), pārsniedz apstiprinātā projekta robežas. Izvērtēt iespēju perspektīvākajiem projektiem ļaut pieteikties uz papildu finansējumu (2.kārtu), lai projektus turpinātu un ieviestu plašākā mērogā.
- Saglabāt M16 esošo finansējuma apmēru vienam projektam, lai stiprinātu un palielinātu atbalsta pretendentu interesi un uzņēmību ieviest nozīmīgas inovācijas.
- Veidot informatīvu projektu pieredzes kampaņu, iedrošinot lauksaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus un mežsaimniekus ieviest rezultātus praksē un uzsākt dalību šādos projektos.
- Organizēt informatīvus seminārus par pasākuma nosacījumiem, atskaišu sagatavošanas nosacījumiem un praktiskiem risinājumiem EPS sistēmas izmantošanai.
- Ievērot un projektu izpildītājiem piemērot konsekventas projekta administrēšanas prasības neatkarīgi no projekta uzraugošā LAD pārstāvja maiņām.

Ieteikumi M19 LEADER

- Veidot vienotas LAP vadlīnijas inovāciju definēšanai, kas var tikt lietotas LEADER stratēģijās un to īstenošanas un uzraudzības laikā.
- Paaugstināt VRG, potenciālo LEADER projektu iesniedzēju, projektu vērtētāju kompetenci saistībā ar inovāciju jēdziena izpratni.
- Pieeja lokālajam un inovāciju adaptācijai ir saglabājama, tomēr, veicināms jaunrades process un jaunu ideju ģenerēšana un īstenošana (radikālas inovācijas).
- Veidot inovāciju un vajadzību bankas VRG teritorijā, ideju apmaiņas platformas, kur tiktu uzkrātas gan vajadzības, gan risinājumi.
- Rast iespēju veidot vienotu rādītāju kopu (pamatrādītāji) valsts līmenī un ietvert inovāciju raksturojošus rādītājus.

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Bioloģiskās lauksaimniecības sektora produkcijas izlaides aprēķins

Dr.oec.A.Vēveris

Lauku attīstības novērtēšanas daļas pētnieks

AREI, Bioekonomikas nodaļa

2/23/2021

Darba mērķis un saturs

Darba mērķis ir aprēķināt bioloģiskās lauksaimniecības sektora produkcijas izlaidi.

Darba uzdevumi:

1. Bioloģiski sertificētajās saimniecībās bioloģiski saražotās produkcijas novērtējums.

Produkcijas apjoms, vidējā cena un vērtība atbilstoši LEK (lauksaimniecības ekonomiskā kopaprēķina) koncepcijai

2. Bioloģiski saražotās produkcijas īpatsvara noteikšana kopējā Latvijas saražotajā produkcijā.

Aprēķiniem izmantoti dati par periodu no 2015.-2019.gadam.

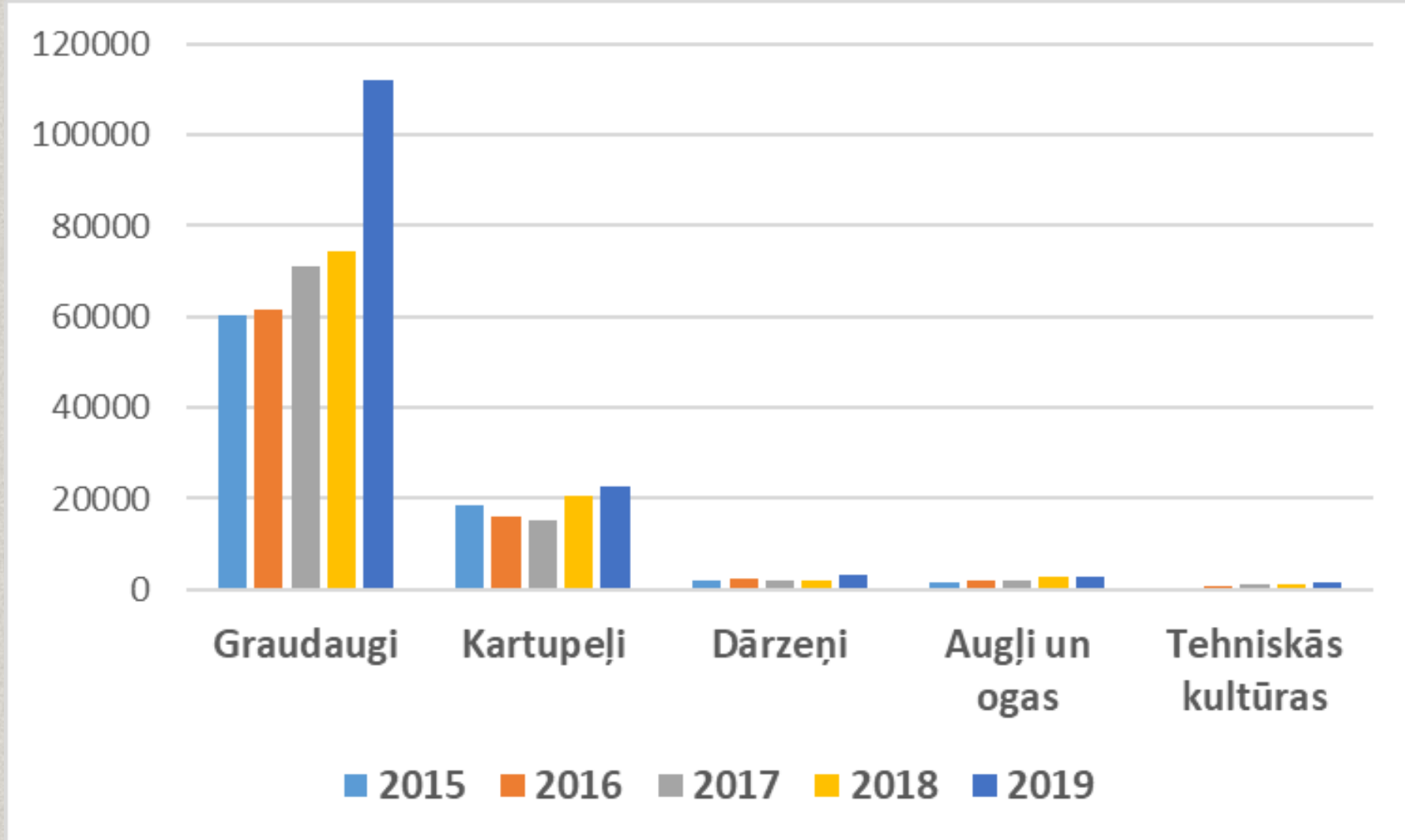
Metodoloģiskie ierobežojumi

25

- Lauksaimniecības datu centra (LDC) dati ir izmantojami produkcijas aprēķinam.
- LDC datos trūkst atsevišķu lopkopības produktu (lopbarība).
- Pieejamie LDC dati ietver tikai izlaides aprēķinu, tādēļ no tiem nevar aprēķināt bioloģisko lauku saimniecību (BLS) izmaksas un ienākumus.
- Bioloģiskai un kopējai produkcijai izmantoti atšķirīgi datu avoti.
- Zināmas atšķirības no LEK.

Bioloģisko **augkopības** produktu ražošanas apjomi (tonnas)

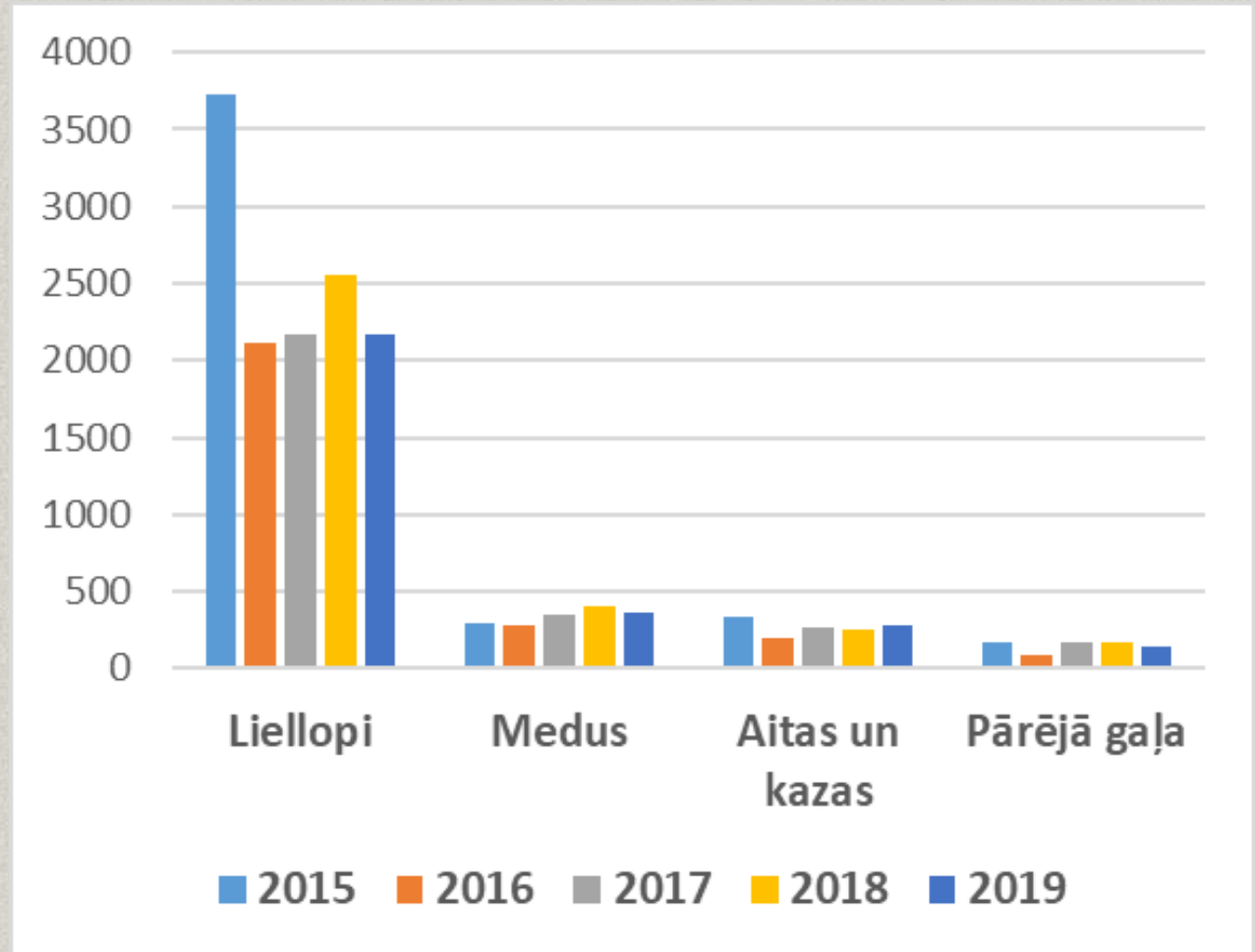
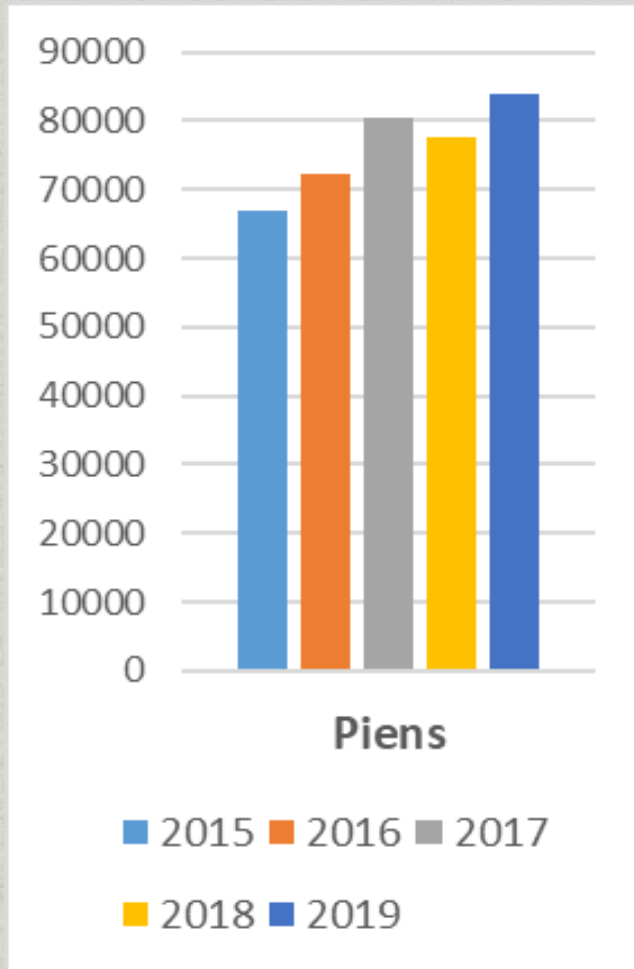

Atšķirīga kultūru struktūra: Bioloģiskajās saimniecībās 43% graudaugu – auzas (2019.)

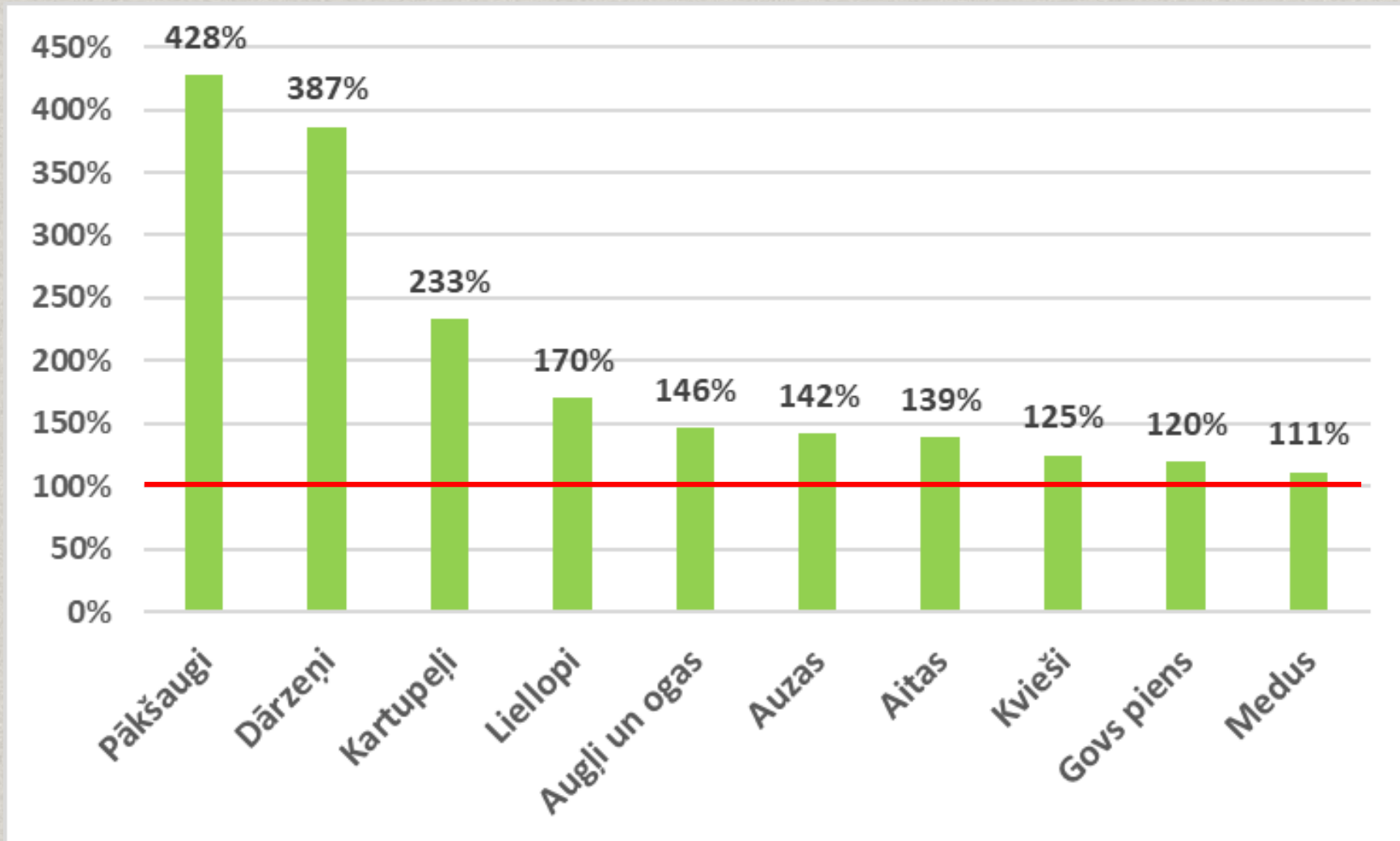
Bioloģiskās lopkopības ražošanas apjomi (tonnas)

27

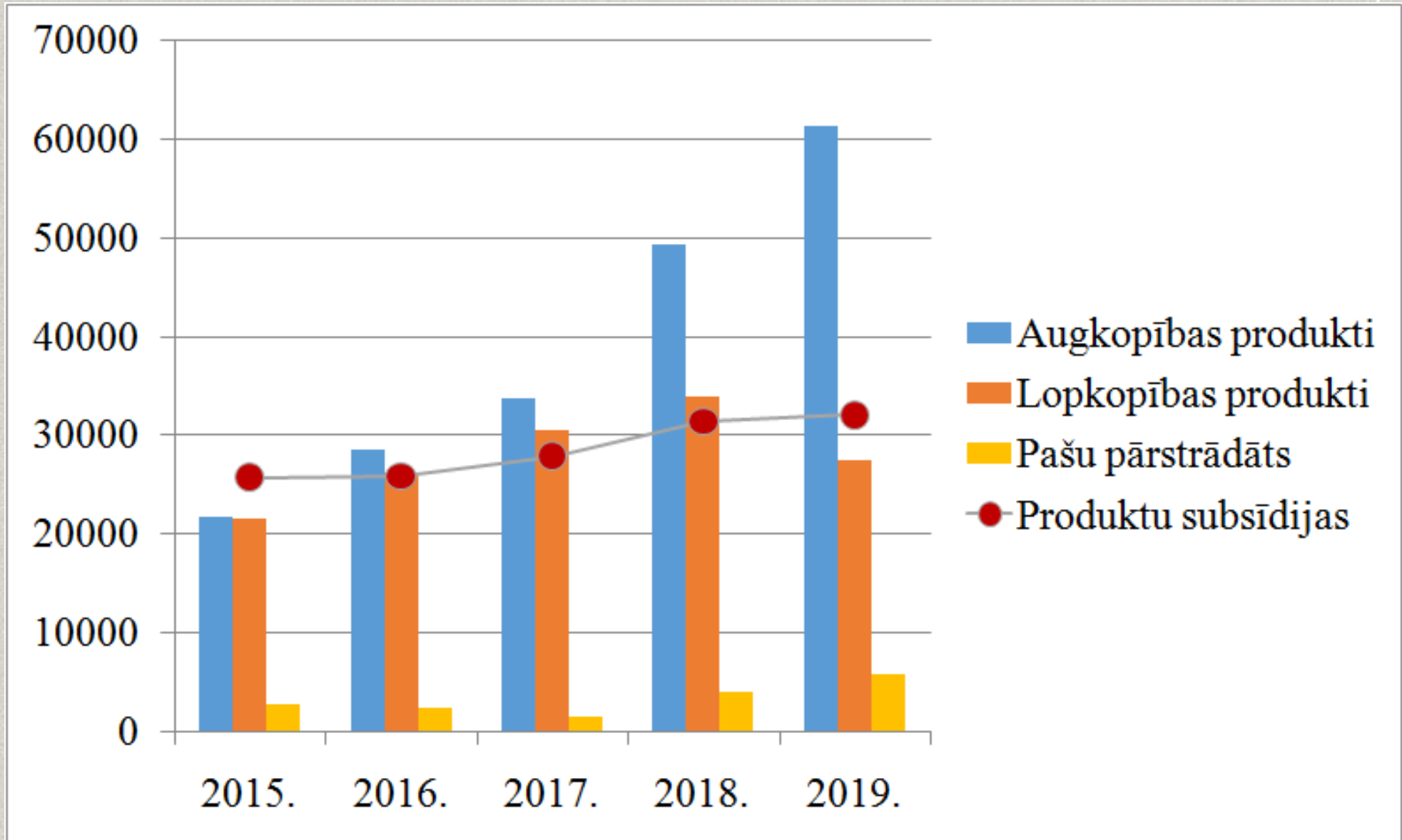
Bioloģisko produktu ražotāju cenu attiecība pret vidējām cenām valstī attiecīgai kultūrai (2018.g)

(vidēji valstī = 100)

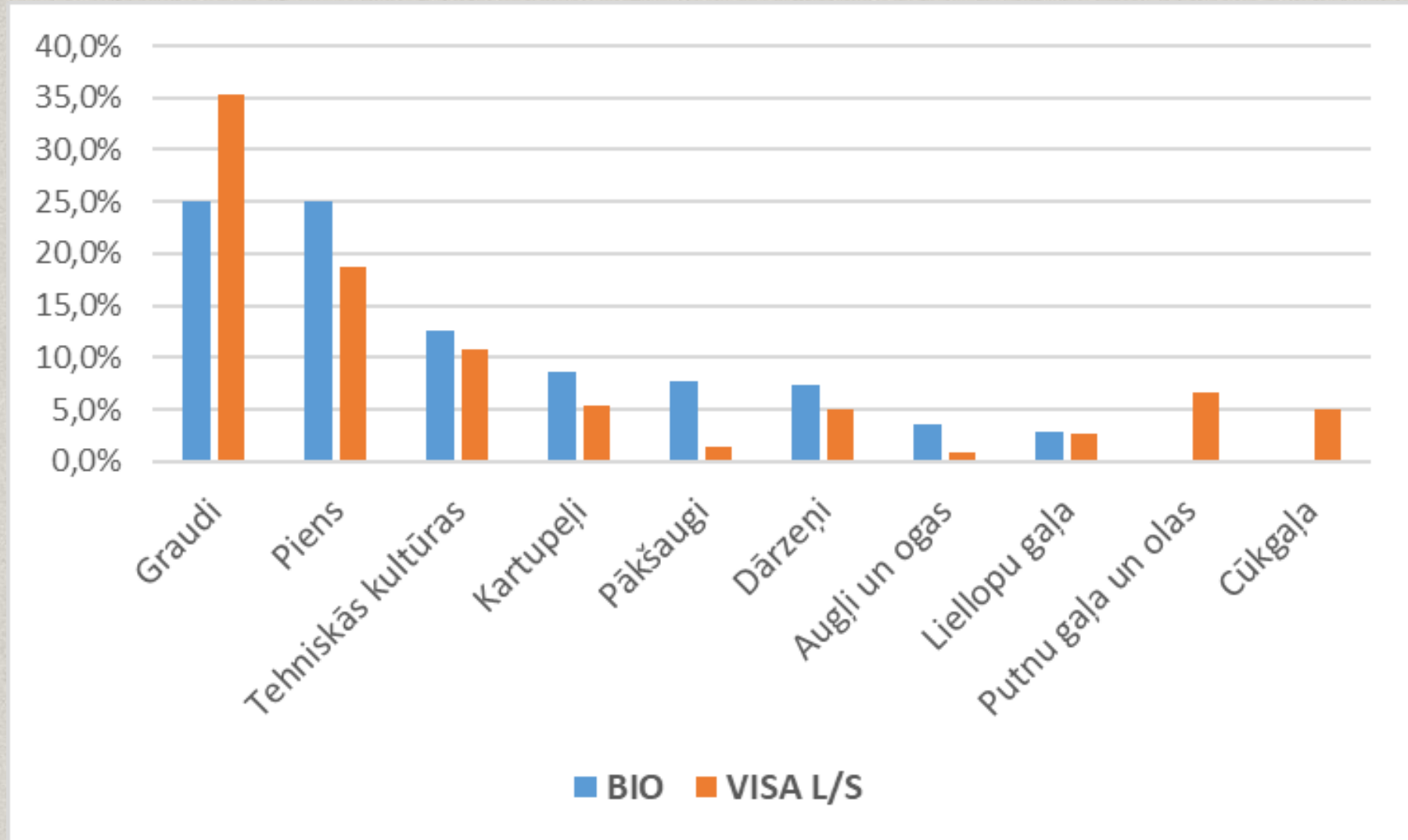
Bioloģisko produktu vērtība un subsīdijas, tūkst.EUR

Produktu vērtības struktūras salīdzinājums – bioloģiskie un visi produkti

(2019, bāzes cenās, %)

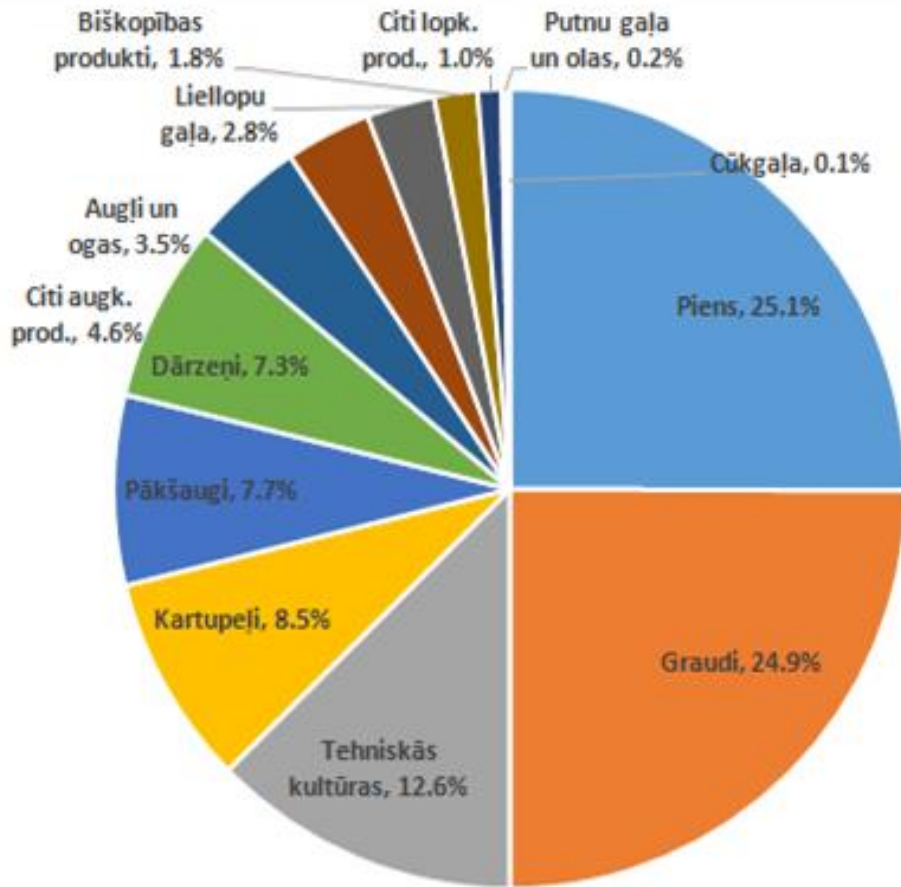

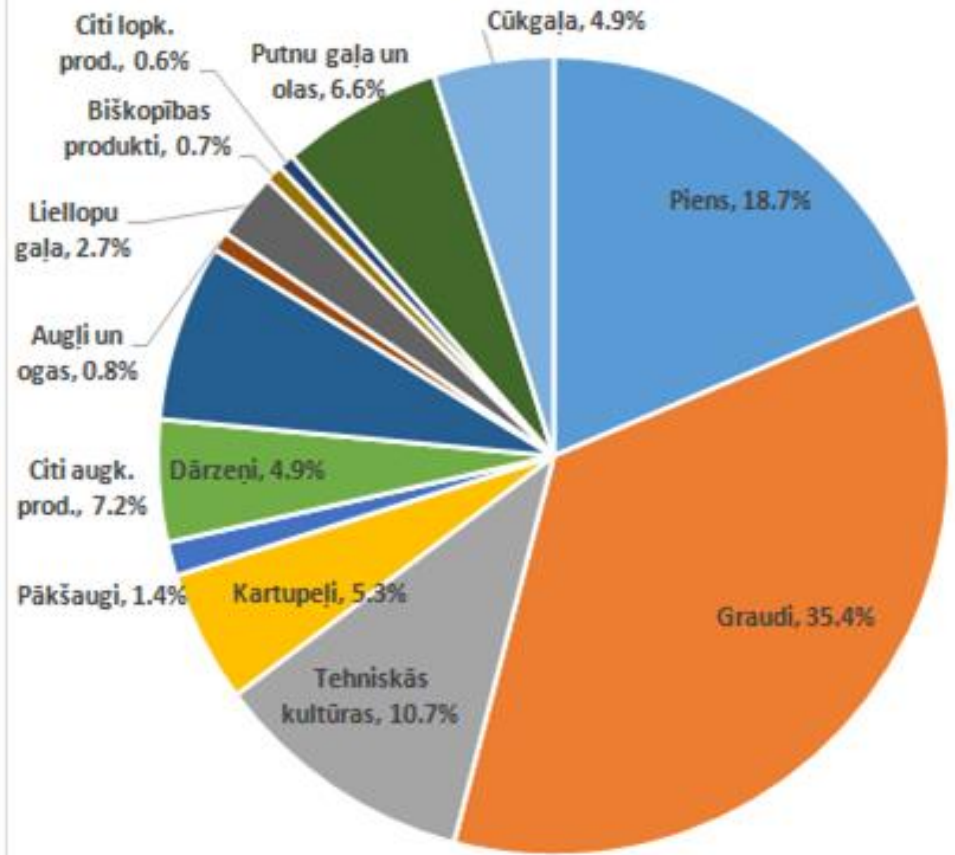
Bioloģisko un kopējo produktu vērtības struktūra

2019 (bāzes cenās, %)

Bioloģiskie

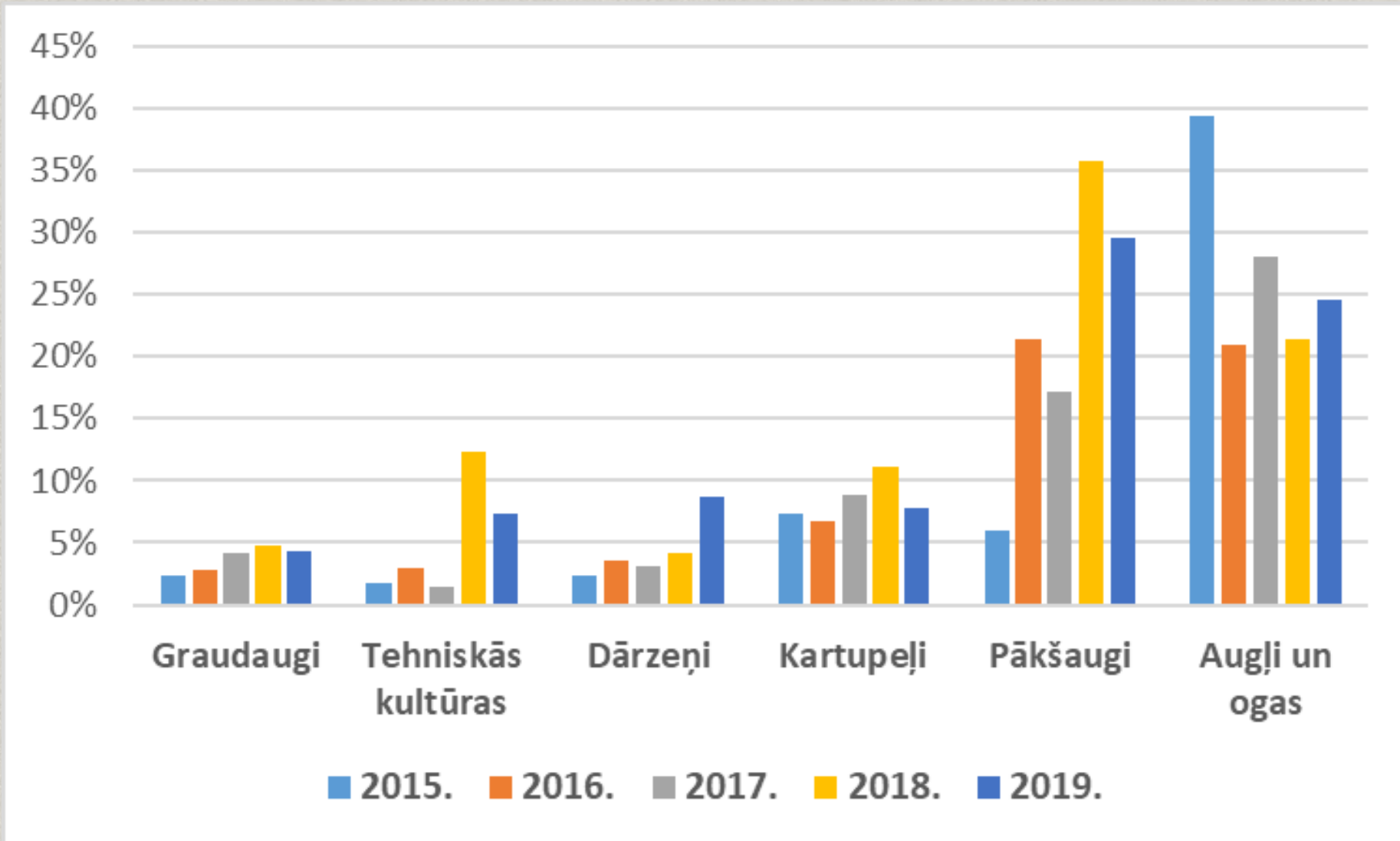

Kopējie

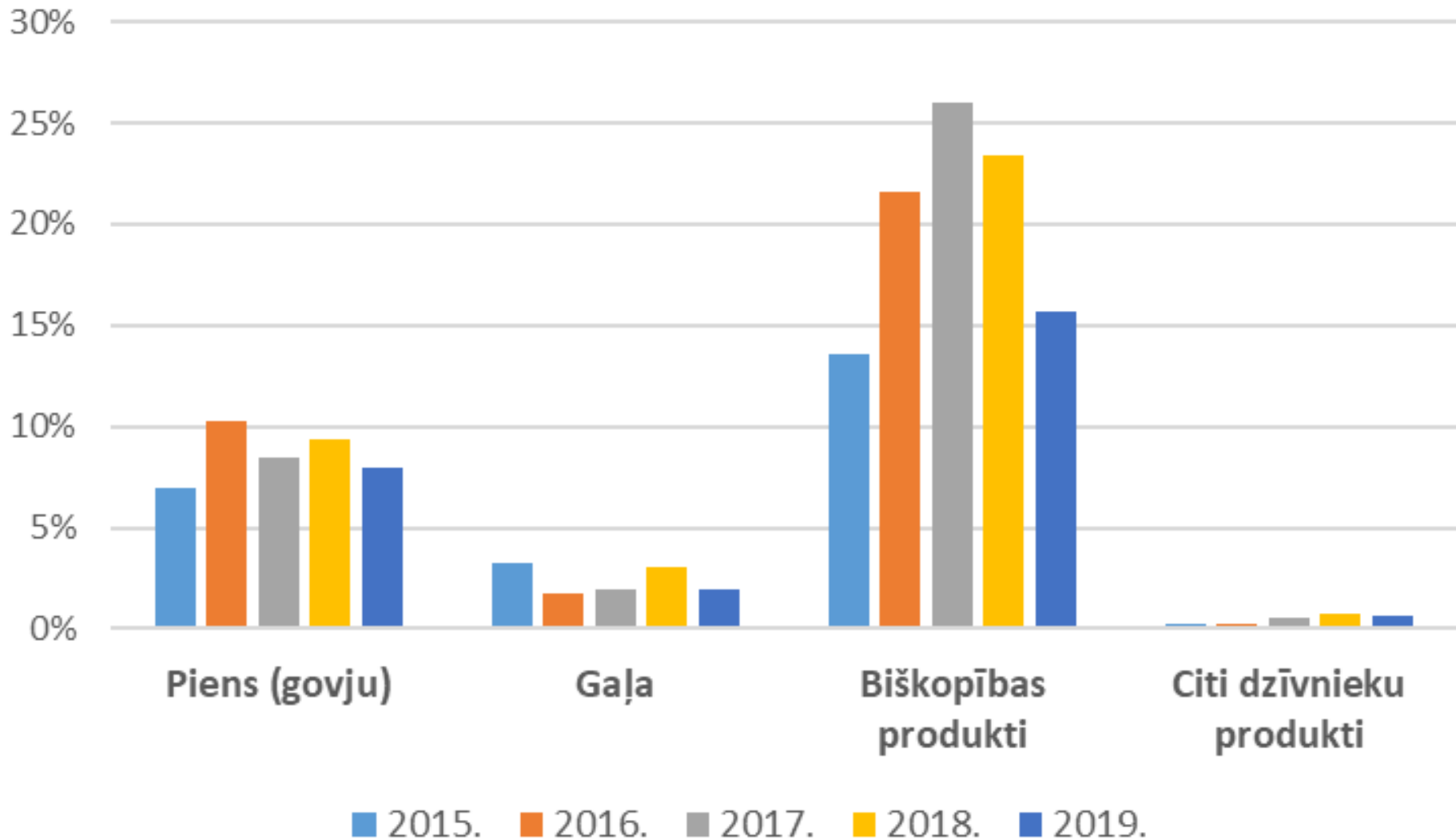

Saražoto bioloģiskās augkopības produktu īpatsvars produktu grupās

Saražoto bioloģiskās lopkopības produktu īpatsvars produktu grupās, %

Secinājumi

- Lielākajai daļai bioloģisko produktu ražošanas apjoms laikā no 2015. līdz 2019.gadam ir nozīmīgi audzis.
- Visstraujāk ir palielinājusies graudu un tehnisko kultūru kopražs. Savukārt, samazinājusies gaļas ražošana.
- Bioloģisko pākšaugu un dārzeņu cenas visvairāk pārsniedz attiecīgo konvencionālo produktu cenas. Lielākajai daļai produktu cenu starpība ir samērā neliela - 20-50%.
- Bioloģisko produktu īpatsvaram kopējā produkcijā ir tendence palielināties, un tas no 2015.-2019. gadam ir palielinājies 2 reizes: no 3,8% 2015.gadā līdz 6,8% 2018.-2019.gadā.
- Līdzīgi kā konvencionālo, arī bioloģisko produktu struktūrā dominē piens un graudi. Tomēr būtiski lielāks ir pākšaugu, kartupeļu, augļu un medus, bet mazāks – gaļas un olu īpatsvars.

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros paredzētie darbi 2021.gadā

Lauku attīstības novērtēšanas daļa
AREI, Bioekonomikas nodaļa

2/23/2021

Darbi un uzdevumi

1. Lauku telpas attīstības izpēte

Priekšizpēte par veiktajiem pētījumiem sekojošās jomās:

demogrāfiju, savienojamību (satiksme un internets), pakalpojumu pieejamību un ienākumu līmeni.

Izpētei izvēlēsies vienu no šīm jomām.

2. LAP 2014-2020 pasākumu ietekme uz ūdens kvalitāti lauksaimniecības zemēs.

Tiks apskatīti LAP 2014-2020 pasākumi:

- *Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālājos;*
- *Vidi saudzējošo metožu pielietošana dārzkopībā;*
- *Bioloģiskā lauksaimniecība;*
- *Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā (videi draudzīgu meliorācijas sistēmu elementu ierīkošana);*
- *Rugāju lauks ziemas periodā.*

Darba uzdevumi:

Novērtēt ieviesto LAP 2014 - 2020 pasākumu teritoriālo izvietojumu virszemes ūdensobjektu sateces baseinos. Izvērtēt nepieciešamību atbalsta sniegšanai mērķtiecīgai pasākumu ieviešanai piesārņojuma riskam pakļautajās teritorijās.

Apkopot un izvērtēt *pasākumu ieviesēju viedokļus* par konstatētajām problēmām un ierobežojumiem pasākumu praktiskā ieviešanā. kritērijos, kas sekmētu pasākumu plašāku ieviešanu.

Paldies par uzmanību

www.arei.lv

